

Hans Arén

Studiecirkel om Koster's utveckling mot social, ekonomisk och ekologisk bärkraft

Introduktion

I

Varför behöver vi lokalt arbeta för en social, ekonomisk och ekologisk hållbar utveckling på Koster? Ett *bärkraftigt lokalsamhälle*?

Enkelt skulle vi kunna säga "*att när ingen annan gör det, måste vi som bor här på heltid och deltid*" handla". Vi lever i en tid där det som tidigare känts vant och självklart, kan komma att förändras när klimatet förändras, göra det svårare för oss att leva och försörja oss. Men klimatfrågorna är inte hela problematiken för vårt lokalsamhälles välbefinnande och fortsatta utveckling. Mycket av det vi tagit som självklarheter har förändrats. Vi har ingen grundskola, ingen fullt utbyggd barnomsorg, ingen lokal äldreomsorg - trots att vi själva byggt ett fullt utrustat äldreboende - , bostadsbrist för det inte byggs tillräckligt med bostäder - trots ett väldokumenterat behov.

Mer och mer tycks framtiden på Koster hänga på vårt engagemang för att lokalt säkrar våra levnadsvillkor.

Den starka välfärdsutveckling vi upplevt efter andra världskrigets slut har stannat av. Som en ytterligare utmaning, håller utvecklingen av klimatet på vår planet att ändras och hotar självklara förhållanden i naturen, på Koster liksom tillstånden i haven runt omkring oss.

II

För att ge perspektiv på vår tid, bör vi bjuda in en eller flera personer, samtliga med genomtänkta historiska perspektiv på utvecklingen i västvärlden, alltsedan industrialismens genombrott fram till vår tid och dess stora hot: *Ett förändrat klimat.*

Det handlar om en stark välfärdsutveckling efter andra världskriget, i den västliga delen av planeten, där vi lever. Den har medfört en mycket omfattande och positiv förbättring av många människors liv.

Men inte för alla. Stora delar, kanske den största delen av jordens människor, lever med olika bristsituationer och med stora sociala och materiella problem. Kvinnors liv är på många platser kringskurna av otidsenliga, sociala begränsningar. Ofta förenat med ett politiskt förtryck.

Dessa förhållanden måste lösas för att jordens människor på allvar och gemensamt skall kunna motverka de olika hot förändringar i klimatet leder till. *Klimatförändringar* i form av en höjd medeltemperatur på jorden och med åtföljande effekter som höjd havsnivå - och på vissa platser, extrem torka - är en utveckling där alla länders politiker och medborgare måste samverka för att motverka.

Också vi på Koster. Vi kan göra det genom att tillsammans starta en studiecirkel i vilken vi skaffar oss kunskap om hur vi kan motverka klimatförändringarnas negativa följder. Cirkeln kan starta med att vi bjuder in en eller några personer för att informera om den sociala, ekonomiska och ekologiska situationen på vår planeten när utvecklingen i naturen inte längre styrs av naturliga processer utan av människans olika aktiviteter, den tid vi kallar *antropocen*.

Mitt förslag är att vi till en sådan start bjuder in t.ex. Stefan Edman eller Sverker Sörlin, båda personer med välgrundad kunskap om situationen för jordens människor. Vi kan också bjuda in Angelica Åkerman, som på Boverkets uppdrag - och på en mer jordnära nivå - beskrivit situationen i några svenska landsbygder, *"En annan landsbygd"*.

Kurslitteratur.

Klimatforskaren Johan Rockström, m.fl. står bakom tillkomsten av boken; **"En planet för alla - ett manifest för mänsklighetens överlevnad"**. I 9 kapitel beskrivs de olika utmaningar vi som medmänniskor står inför. Boken berör många av de orsaker till den *miljökatastrof*, som i stegrande grad kommer berör oss och våra efterkommandes liv. Den beskriver dessa grundläggande förhållanden som måste lösas. Det gäller den tunga delen som rör den skeva inkomstfördelningen mellan planetens invånare och dess olika följder. Men t.ex. också problematiken kring kvinnors situation i olika länder, är en annan utmaning som måste lösas.

II

Rockströms bok beskriver alltså de olika grundläggande problem, som samtliga måste lösas för att vi skall kunna motverka den negativa utvecklingen i miljön. Det är tung läsning. Men grundläggande kunskap för att vi skall förstå hur miljöfrågorna hänger ihop med de stora skillnaderna i levnadsvillkor mellan människors liv i olika delar av världen.

Det finns mer "lättillgänglig" litteratur, som beskriver mer närliggande förändringarna i vår livsmiljö och hur dessa kan komma att påverka vår livsmiljö. Stig Alestig, medarbetare på DN, har skrivit *"Världen som väntar"*. I Danmark finns en liknande bok, *"Tordenregn - Danmarks framtid i en*

vamare verden", skriven av milöjournalisten Michael Rothenberg med stöd av mer än 30 danska forskare.

Kosters framtid ?

I

Hur kommer dessa klimatförändringarna påverka den lokala miljön på Koster? Vad kommer t.ex. varmare havsvatten, en minskad Golfström, torrare somrar och mer våldsamt väder på höstarna betyda? Om detta kan vi få gedigen kunskap på nära håll. Tjärnölaboratoriet och Göteborgs Universitet har många forskare med konkreta kunskaper om effekterna för vår region. De kan ge oss konkreta bilder om hur vår närmiljö kan komma att förändras; även om vi måste komma ihåg den danske humoristens Storm-Pedersen visdomsord, att *"det er svært at spå, især om fremtiden"*.

II

Hur har utvecklingen på Koster sett ut sedan öarna befolkades.

För att ge en konkret bild av vår kulturhistoria, kan vi göra en tidsaxel där vi tillsammans ritar in de olika sociala, materiella och organisatoriska förändringar, som påverkat våra öars utveckling. Hur länge har de varit bebodda? Vad betyder de olika sillperioder som på ett omvälvande sätt förändrade levnadsvillkoren för våra förfäder, på Nord- och Sydkoster samt Ramsö? Vad innebar den starka befolkningsökningen i slutet på 1800-talet och början på 1900-talet ? Vilka faktorer har styrt den befolkningsminskning vi upplever idag. Vad har den kraftiga nedgången i yrkesfisket betytt? Vilka nya näringar kan vi förväntas få på Koster med ett allt varmare klimat och torra somrar? Vad är bakgrunden till den ökande turismen och den ökande konverteringen av helårshus till fritidshus? Det traditionella, lokala jordbrukets minskande betydelse för Kosters ekologiska och ekonomiska utveckling, kan det förändras?

Som "inspirerande deltagare" i ett sådant avsnitt kan vi bjuda in lokala historiker som Folke Larsson och Göran Larsson. Men självklart också andra historiker, planerare med utvecklingsperspektiv på den bohuslänska kustkulturen. Bengt Frizell är en sådan person. Forskare på Tjärnölaboratoriet är andra. Självklart också personer knutna till nationalparken. På universitetet i Göteborg finns många forskare med breda perspektiv på förändringar i den marina miljöns framtid. Det kan bli ett mycket intressant arbete för oss att försöka skissera våra lokala utvecklingsmöjligheter i ett varmare klimat.

Studieresa till Duved och Svågadalens kommunelscenter.

I

I Duved, ett lokalsamhälle på ca 1000 bofasta, finns en utvecklingsgrupp, som tagit miljöproblematiken på konkret allvar. Här har man börjat producera det mesta av den mat samhället behöver genom att hålla djur av olika slag, odla grönsaker och utveckla lokala förädlingsätt. Man tar också ett konkret ansvar för att lösa bygdens behov av bostäder och social service. Framtidstron är stark, även om ingen säkert kan beskriva vad förändrare villkor i klimatet kan medföra.

När jag berättade för Miriam Öhrn om Göteborgs Postens positiva reportage om vad som händer i Duved, svarade hon: *Nästa gång en tidning gör ett sådant reportage skall det handla om Koster.* Kanske något för oss på Koster att inspireras av? Mitt förslag är att vi gör en studieresa dit.

II

Efter ett besök i Duved, kan vi ta tåg eller buss till närbelägna *Svågadalens kommunelscentrum* i västra Hälsingland. Där finns många för vårt lokalsamhälles utveckling sociala, ekonomiska och praktiska förhållanden att studera. Svågadalen är en kommunel i Hudiksvalls kommun. Dess politiska uppdrag är att fördela hur kommunelens ekonomi lokalt skall fördelas på skola, socialt omsorgsarbete, kultur- och fritidsverksamheter samt landsbygdsutveckling.

Svågadalen och dess lokalt valda kommunelsnämnd, *Svåganämnden*, har stått som förebild när vi bildade *Kosternämnden*. Men villkoren för lokal styrning och lokalt ansvar för bygdens utveckling, fungerar på ett helt annat sätt än på Koster. Man får en budget och skall själv bestämma hur de medel man får skall användas i Svågadalen. *Det visar på en kommun, som har ett helt annat förtroende för lokal demokrati än politikerna i Strömstad.*

III

Kommundelen Svågadalen, med sin lokala politiska styrning, har sedan den tillkom på 1990-talet, visat hur lokalt ansvar förenat med ett förtroende från kommunen, har resulterat i en för bygden mycket positiv utveckling.

Till skillnad från andra kommunelsnämnder i Hudiksvall och övriga Sverige, där kommunen centralt tillsatt alla ledamöter i nämnderna efter deras politiska storlek i kommunen, väljs Svåganämndens medlemmar av och ur lokalbefolkningen. Det har medfört ett stort, lokalt ekonomiskt ansvarstagande och genomgående visat på ett mycket seriöst arbete i budgetfrågor. Det har medfört att Svåganämnden med kommuncentrat behållits medan de andra kommunelsnämnderna lagts ner.

De intryck många fått av Svåganämndens arbete, visar en lösningar, *som om de kunnat genomföras på Koster*, mycket påtagligt hade förstärkt en lokal utveckling mot social hållbarhet på Koster.

En ny **"Berättelse om Kosters framtid"** - *inspiration till en lokal mobilisering för Kosteröarnas framtid som hållbar bygd*

I

Planering, studiecirkelarbete kan man se som en förberedelse till att förmedla *"ett budskap, en ide till förändring"*. En studiecirkel kan, som i vårt fall, utveckla kunskap om ett problem vi måste lösa. Den speciella, svåra fasen blir då ofta hur de olika resultat man kommer fram till, skall förmedlas till den grupp av människor man vill nå med viss information, ett speciellt budskap.

På Koster har vi haft cirklar, som primärt handlat om att beskriva mål och strategier vars syfte har varit förändringar vi har önskat; fler bostäder, en bättre förbindelse mellan Nord- och Sydkoster, ett äldreboende, utbyggd barnomsorg, för att nu nämna konkreta förbindelser.

Nu gäller målet en mer omfattande förändring. En förändring som primärt syftar till en förändring av vårt sätt att leva och försörja oss dvs. hur vi transporterar oss, väljer föda, hur vi insett vikten av att dela med oss. Inte pga av tvång utan av självbevarelsedrift och med målet att skapa förutsättningar för att vi kan behålla en beboelig , fredlig värld - "en planet för alla".

I studiecirkeln kan vi lära oss förstå nya villkor för vår överlevnad. En central del av den kunskapen, handlar om hur den primärt skall appliceras i våra liv på Koster. Men också hur den skall hjälpa oss förstå *behoven av att dela med oss, hur vi verkligen skall vilja en förändring*, med våra kroppar och känslor.

II

Hur skall sådan ny insikt, kunskap och viljeyttring förmedlas? Det handlar ju om en ny slags insikt, en insikt som innebär att man *inte av tvång utan av medkänsla och självbevarelsedrift, vill en förändring*.

Hur den insikten skall förmedlas måste bli den grannliga utmaning vi måste ta till oss, viljan att ta ett ansvar för *"jordens framtid"* dvs våra egna och våra barns liv och framtid. *Och se det som en gåva att vi utvecklat den insikten.*

Behovet av en sådan, mer övergripande målsättning kan bli svår att ta till sig utan kvantitativa uppgifter om levnadsvillkor för människor på olika platser på jorden. Detta skall vi försöka förstå i cirkeln. Men vår utmaning är hur alla nya, kvantifierbara uppgifter skall kunna sammanfattas i mer lättbegripliga bilder hur en förändring kan se ut på Koster.

En översiktsplan är, i bästa fall, ett kommunalt planeringsdokument, som kan ge en sådan bild. Men att utforma den *som en berättelse om en önskad och möjlig framtid på Koster*, är bättre. Min övertygelse bygger på att den berättelsen kan utformas som just en berättelse dvs en slags konstnärligt utformad *"sanningskonst"*, för att använda idéhistorikerns Stefan Jonsson beskrivning av författarens Sven Lindqvist livsverk.

Låt er inte avskräckas av dessa referenser! Sven Lindqvists böcker blev på 60 -, 70-och 80-talen en *"ögonöppnare"* för en hel generation svenskar.

III

Mitt förslag är att vi, tillsammans med andra engagerade öbor - som ser de olika utmaningar Kustersamhället står inför - försöker ta fram en egen ***bild*** av hur vi tror utvecklingen kan se ut, när vi siktar att utvecklas mot hållbarhet. Vi kan kalla det *"att ta fram en berättelse om den framtid vi ser både som möjlig och som nödvändig"*.

Ett mycket önskvärt sätt för detta vore ***en redovisning i form av en film***. Vi har Stina Gardell, som en ovärderlig resurs för detta. Men för att realisera ett filmprojekt krävs en organisation som Kosternämnden. Den har det mandat att ansvara för innehållet i ett sådant projekt. Den har den status som antagligen behövs för att söka ekonomiskt stöd för ett sådant projekt.

Men tänk vilken genomslagskraft en sådan berättelse skulle få !

*

Detta är mitt primära förslag. Har man en idé måste man ta ett ansvar för den. Det ovanstående skall emellertid inte ses som "gudsord", utan skall kunna utvecklas. Men för det krävs att vi blir en grupp som vill arbeta med Kusters utveckling. En studiecirkel skall ses som *ett första steg* i sådant arbete. Jag kommer sända detta förslag till några personer för synpunkter med förhoppningen om att få svar efter 14-15 januari. Eller vänta till efter den 20 januari?

PS. Av tekniska skäl kunde denna inbjudan inte skrivas ut tvåsidigt